

Goran BOŠKOVIĆ

ORGANIZOVANI EKONOMSKI KRIMINALITET KAO GLOBALNI SIGURNOSNI IZAZOV

UVOD

Saznanja o pojavnim oblicima, dinamičnosti kriminalnih aktivnosti, uticaju na različite aspekte društvenog života organizovanog kriminaliteta osnovni su uslovi za definisanje strateških opredeljenja u suprotstavljanju organizovanom kriminalitetu. Savremene tendencije u delovanju organizovanog kriminaliteta i njegov prodor u legalne ekonomske tokove, gde u svom delovanju u ovom okruženju organizovani kriminalitet „uči“ tehnike savremenog poslovanja, ali i koristi kriminalne metode u ostvarivanju kriminalnih ciljeva, što doprinosi sofisticiranosti delovanja i širenja sfera uticaja. Naime, ekonomska moć organizovanog kriminaliteta koristi se za sticanje političke moći (finansiranje političkih stranaka, obavljanje „prljavih“ poslova za državu, koruptivnim delovanjem i korišćenjem drugih kriminalnih metoda), a politička moć se povratno koristi za ostvarivanje kriminalnih ciljeva. Napredak tehnologije, savremeni vidovi transporta i komunikacija, ubrzan protok informacija, robe, usluga, ljudi i novca u globalnim okvirima uticao je i na promene u strukturi kriminalnog organizovanja i širenje kriminalnih operacija na širi geografski prostor. Navedene tendencije su posebno izražene u ekonomskim odnosima, jer se kriminalne organizacije u ovoj oblasti najbrže prilagođavaju savremenom ekonomskom okruženju i delovanju u međunarodnim okvirima. Delovanje u međunarodnim okvirima pruža pogodnosti pristupa svetskim finansijskim tokovima, različitim kriminalnim tržištima i ofšor finansijskim.

Savremene kriminalne organizacije šire sfere uticaja na sva polja društvenog života i postaju opasnost po nacionalnu i međunarodnu bezbednost. U osnovi u ovoj oblasti teku dva paralelna procesa koji se manifestuju kroz prodor organizovanog kriminaliteta u ekonomske aktivnosti i vršenje krivičnih dela ekonomskog kriminaliteta koja imaju elemente organizovane kriminalne delatnosti. Organizovani kriminalitet najveći deo svoje moći zasniva

na novcu koji je pribavljen nezakonitim delatnostima. Taj novac predstavlja ekonomsku polugu moći kriminalnih organizacija koja omogućava uključivanje u legalne ekonomske aktivnosti i korupciju organa vlasti. Uključivanjem nelegalno stečenih prihoda u legalne finansijske tokove organizovani kriminalitet ugrožava ekonomski sistem i tržišnu konkurenciju i ostvaruje uticaj na ekonomske, političke i društvene tokove na nacionalnom i međunarodnom planu.

Korišćenjem legalnih poslovnih struktura, organizovani kriminalitet prihvata pravila ponašanja u poslovnom svetu i svoju organizaciju prilagođava novim zahtevima, što u krajnjem može da dovede do toga da organizaciona struktura kriminalnih organizacija postane slična organizacionoj strukturi legalnih poslovnih subjekata. Značajno je istaći da kriminalne organizacije u novom okruženju koriste i kriminalne metode što im daje prednost u odnosu na legalne poslovne organizacije. Ovakvo stanje može uzrokovati niz štetnih posledica koje se mogu ispoljiti kroz povećanje stepena korupcije, nepoštenu konkurenciju legalnim privrednim subjektima, smanjenje poreskih prihoda usled kretanja novca nelegalnim finansijskim tokovima, narušavanje napora vezanih za privatizaciju u tranzicionim zemljama i drugo. Takođe, transnacionalni organizovani kriminalitet nastoji da iskoristi sve povoljne uslove ne samo za svoj opstanak nego i za proširenje kriminalne delatnosti, kako prostorno tako i u odnosu na infiltriranje u nove sfere i na osvajanje novih pogodnih oblasti društvenog, ekonomskog i političkog života.¹ U narednom izlaganju pokušaćemo da ukažemo na osnovne odlike organizovanog ekonomskog kriminaliteta i štetne posledice delovanja ove vrste kriminaliteta, koja u savremenim uslovima predstavlja globalnu pretnju sigurnosti na nacionalnom i međunarodnom planu.

ODLIKE ORGANIZOVANOG EKONOMSKOG KRIMINALITETA

Organizovani kriminalitet u savremenim uslovima proširuje svoju delatnost na različita polja kriminalnog delovanja, a u odnosu na tradicionalne forme neprestano otkriva nove oblasti koje mogu biti izvor kriminalnog profita. Vidovi savremenog organizovanog kriminala su mnogobrojni²:

¹ M. Bošković, *Transnacionalni organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd, 2003, p. 25.

² M. Angeleski (2002), *Vo borbata protiv organiziraniot kriminalitet e potreben poorganiziran naučno-stručan pristap*, *Godišnik na Fakultetot na bezbednost*, Skopje, str.101.

- organizovani ekonomski kriminalitet tipa kriminalitet belog okovratnika;
- organizovani ekonomski korporacijski (organizacijski) kriminalitet;
- organizovani kriminalitet zloupotrebe vlasti;
- organizovani vojni kriminalitet;
- organizovani narko-kriminalitet;
- organizovani kriminalitet u vezi sa oružjem i municijom;
- organizovani kriminalitet u vezi sa nakitom i skupocenostima,
- organizovani kriminalitet u vezi sa kulturno-istorijskim dobrima;
- organizovani kriminalitet sa radioaktivnim materijalima;
- organizovani kriminalitet u vezi sa falsifikovanjem novca i hartija od vrednosti;
- organizovana nedozvoljena trgovina automobilima („auto mafija”);
- organizovana prostitucija i trgovina belim robljem,
- organizovani kriminalitet u vezi sa iznudama (reket);
- organizovani kriminalitet u vezi sa trgovinom ljudima;
- organizovani kriminalitet u vezi sa igrama na sreću i drugo.

U okviru postojećih vidova organizovanog kriminaliteta većina oblika je povezana, isprepletana i u međusobnoj direktnoj ili indirektnoj uzročno-posledičnoj vezi. Tako se dešava da jedna kriminalna organizacija ima razgranate kriminalne operacije u različitim oblastima ili da postoji saradnja između kriminalnih organizacija koje se bave različitim vidovima kriminalne delatnosti u ostvarivanju zajedničkih kriminalnih ciljeva.

Organizovani ekonomski kriminalitet, kao specifičan oblik organizovanog kriminaliteta, predstavlja jedan od njegovih najopasnijih vidova. Naime, akumulirana ekonomska moć kriminalnih organizacija zasnovana na nelegalnom profitu koristi se kao moćna poluga za širenje uticaja u svim sferama društvenog života i angažovanje u ostvarivanju kriminalnih ciljeva infiltracijom u legalne ekonomske tokove.³ Organizovani ekonomski kriminalitet u savremenim uslovima karakterišu sledeći elementi:

- korišćenje kriminalnih metoda i legalnih metoda u ekonomskim odnosima ali u ostvarivanju kriminalnih ciljeva;
- postojanje organizacionih modela koji mogu da budu ustrojeni prema funkcionalnom i tržišnom principu gradeći kriminalne mreže prilago-

³ Vidi L. Paoli (1995), *The Banco Ambrosiano Case: An Investigation into the Underestimation of the Relations Between Organized and Economic Crime*, *Crime, Law and Social Change*, 23, pp.345-64.

đene potrebama delovanja na kriminalnom tržištu i u legalnim ekonomskim tokovima;

- evolucija kriminalnih metoda koje su doprinele njihovoj sofisticiranosti kroz korišćenje ekspertskih znanja u kriminalnim operacijama;
- profitna orijentacija u realizaciji kontinuirane ekonomske delatnosti (legalne i nelegalne);
- prilagodljivost potrebama tržišta (nelegalnih i legalnih);
- pronalaženje novih profitabilnih oblasti u privredno-finansijskom poslovanju pogodnih za kriminalnu eksploataciju;
- *bogatstvo* pojavnih oblika, prilagodljivost tendencijama u zakonodavstvu koje reguliše ovu oblast i modelima delovanja nadležnih državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminaliteta;
- prikrivenost delovanja (oreol uspešnih poslovnih ljudi sa dobrim kontaktima u politici, sportu, državnim organima, političkim partijama, medijima i sl.) i
- težnja za sticanje ekonomske i političke moći i uticaja na društvene tokove radi ostvarivanja kriminalnih ciljeva i drugo.

Navedena obeležja samo su pokušaj da se ukaže na širinu kriminalnog delovanja, raznolikost oblika, specifičnost strukture, ciljeve i druge značajne aspekte delovanja organizovanog ekonomskog kriminaliteta koji mogu biti značajni za dalja istraživanja ovog fenomena. Organizovani i transnacionalni organizovani kriminalitet u savremenom okruženju postali su biznis koji se brzo razvija i čiji dometi i kobne posledice predstavljaju globalnu pretnju protiv kojih su neophodne sveobuhvatne i opšte mere u suprotstavljanju ovom zlu savremenog doba.⁴

NEGATIVNI EFEKTI DELOVANJA ORGANIZOVANOG EKONOMSKOG KRIMINALITETA

Organizovani kriminalitet ima negativan uticaj u svim društvima u kojima postoji, a posebno značajne ekonomske i socijalne konsekvence može da ima u zemljama u tranziciji jer u njima ne postoje dovoljno izgrađene institucije koje su formirane za borbu protiv organizovanog kriminaliteta, pošto su najčešće njihova tržišta mala i u većoj meri podložna poremećajima koji mogu da nastanu usled kriminalnih aktivnosti.⁵ Ugroženi su privreda, druš-

⁴ L.I. Shelly, *Transnational Organized Crime: An Imminent Threat to the Nation-State*, *Columbia Journal of International Affairs* 48/1995, p.464.

⁵ B.L. Bartlett (2002), *Negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, *Economic Research Report for Asian Development Bank*, p.31.

tvo, bezbednost zemalja u kojima je organizovani kriminalitet van društvene kontrole i koje se koriste kao paravani za pranje novca. Obim negativnih konsekvenci u tim zemljama teško je odrediti, jer se takvi negativni uticaji teško mogu izraziti precizno pa je neophodno utvrditi sve negativne efekte delovanja organizovanog kriminaliteta na razvoj zemalja.

Borba protiv organizovanog kriminaliteta ima značajne dobrobiti za zemlju, kako u domaćim okvirima, tako i u međunarodnim. Dobrobiti, pored ostalog, obuhvataju niže nivoe kriminala i korupcije, pojačanu stabilnost finansijskih institucija i tržišta, pozitivan uticaj na ekonomski razvoj i reputaciju u svetskoj zajednici, ojačane tehnike za upravljanje rizikom za finansijske institucije u zemlji i povećan stepen integriteta tržišta.

Negativni efekti delovanja organizovanog ekonomskog kriminaliteta najčešće se mogu ispoljiti kroz:

- povećanje stepena kriminala i korupcije;
- nepoštenu konkurenciju legalnim privrednim subjektima;
- smanjenje poreskih prihoda usled kretanja novca nelegalnim finansijskim tokovima;
- narušenu reputaciju zemlje u međunarodnim okvirima;
- slabljenje finansijskih institucija i rušenje njihovog kredibiliteta;
- kompromitovanu ekonomiju i
- oštećene napore vezane za privatizaciju.

U daljem tekstu pokušaćemo da ukažemo na neke negativne implikacije delovanja organizovanog ekonomskog kriminaliteta na razvoj i sigurnost zemalja, koje mogu da posluže za istraživanje ovog problema u praksi.

Povećanje stepena kriminala i korupcije i slabljenje finansijskih institucija

Prodor organizovanog kriminaliteta u legalno poslovanje omogućava kriminalcima i kriminalnim organizacijama da prikriju poreklo i prirodu nezakonito stečenih sredstava i narušava principe tržišnog funkcionisanja korišćenjem kriminalnih metoda u legalnom poslovanju. Posebno su ranjive zemlje u tranziciji koje su privlačne kriminalnim organizacijama zbog:

- nedovoljno izgrađenih institucija za borbu protiv organizovanog kriminaliteta;
- finansijskih institucija u kojima se ne primenjuju mere za identifikovanje i sprečavanje korišćenja ovih institucija za prikrivanje porekla i ulaganje kriminalnog profita;

- malog stepena implementacije mera za suzbijanje organizovanog kriminaliteta, ili nedovoljne, odnosno selektivne implementacije;
- neefikasnih kazni, uključujući odredbe o konfiskaciji nezakonito stečenih prihoda koje se teško sprovode i
- niskog stepena obučenosti i stručnosti organa nadležnih za sprovođenje mera za suzbijanje organizovanog ekonomskog kriminaliteta.

Delovanje organizovanog kriminala u nekoj zemlji generiše još više kriminala i korupcije. Naime, ono povećava stepen korišćenja mita na ključnim kapitalima sistema, kao što su radnici i uprava finansijskih institucija, pravnici i računovođe, zakonodavstvo, agencije za implementaciju zakonskog okvira, supervizijske institucije, policijske vlasti, tužioci i sudovi.⁶ Kriminalne organizacije korupcijom pokušavaju da osiguraju neku vrstu „imuniteta” od krivičnog gonjenja. Naime, korupcijom ostvarene veze sa političkim strukturama kriminalne organizacije koriste za slabljenje državnih kapaciteta za borbu protiv organizovanog kriminaliteta, a u slučajevima kada se primenjuju da se ne primenjuju dosledno, već sporadično i neefikasno. Takođe, korišćenjem korupcijom uspostavljenih veza sa državnim i finansijskim strukturama olakšava se i investiranje opranog novca u realizaciji različitih poslovnih poduhvata i omogućava prednost u odnosu na legalne poslovne subjekte u onim segmentima poslovanja (izvođenje javnih radova, privatizacija preduzeća, izvozni i uvozni poslovi i slično) gde odlučujući uticaj imaju navedene strukture.

Oblici organizovanog ekonomskog kriminaliteta mogu da utiču na zdravlje finansijskog sektora zemlje i stabilnost pojedinačnih finansijskih institucija na više načina. Navešćemo neke od konsekvenci koje se mogu ispoljiti u bankarskom sektoru. Iste konsekvence se mogu javiti i na drugim sektorima privredno-finansijskog poslovanja, kao što su firme za hartije od vrednosti, osiguravajuća društva i firme za investicioni menadžment. Negativne konsekvence, koje se uopšteno opisuju kao konsekvence vezane za reputaciju, operativne konsekvence, pravne konsekvence i konsekvence vezane za koncentraciju rizika međusobno su povezane i svaka od njih može da nametne specifične troškove⁷:

- gubitak profitabilnog poslovanja;
- problemi s likvidnošću kroz povlačenje sredstava;

⁶ Vidi R. Bosworth-Davis (1998), *Living with the Law: A Survey of Money Laundering Reporting Officers and Their Attitudes towards the Money Laundering Regulations*, *Journal of Money Laundering Control*, Vol.1, No.3.

⁷ Bazelska komisija za superviziju banaka (Basel Committee for Bank Supervision), *Customer due diligence for banks* (2001), stavovi 8–17; <http://www.bis.org/publ/bcbs85.pdf>

- prekidanje korespondentnih bankarskih opcija;
- troškovi istraživanja i kazne;
- oduzimanje sredstava;
- gubici kod zajmova i
- smanjenje ukupne vrednosti akcija finansijskih institucija.

Rizici vezani za reputaciju predstavljaju potencijal da će negativni publicitet u odnosu na poslovnu praksu i asocijacije banaka, bez obzira na to da li je tačan ili ne, dovesti do gubitka poverenja u integritet institucije. Klijenti, i pozajmljivači i depozitari, kao i investitori, prestaju da posluju s institucijom čija je reputacija narušena zbog sumnji ili navoda vezanih za učešće u organizovanim kriminalnim aktivnostima.⁸ Operativni rizik predstavlja potencijalne gubitke koji mogu da rezultuju iz neadekvatnih ili neuspešnih internih procesa, zbog ljudi i sistema ili spoljnih događaja. Kao što je navedeno, do takvih gubitaka dolazi kad institucije smanje, ukinu ili povećaju troškove korespondentnih ili međubankarskih bankovnih usluga.⁹ Pravni rizik predstavlja potencijal za sudske parnice, negativne presude, nesprovodljive ugovore, kazne i naplate koje uzrokuju gubitke, povećanje troškova za instituciju ili čak zatvaranje takve institucije. Legalni klijenti mogu da postanu žrtve finansijskih zločina, mogu da izgube novac i tuže instituciju tražeći nadoknade. Osim toga, neki ugovori ne mogu se sprovesti zbog zloupotreba na strani kriminalaca–klijenata. Takođe, gubici kod zajmova mogu da budu rezultat nesprovodljivih ugovora i ugovora sklopljenih s fiktivnim licima. U cilju izbegavanja ovakvih situacija od ključne važnosti za efikasnost sistema suprotstavljanja organizovanom ekonomskom kriminalitetu je identifikacija stvarnih korisnika računa.¹⁰ Identifikacione procedure štite od poslovnih odnosa s fiktivnim osobama ili korporacijskim subjektima bez dovoljnih

⁸ K. Magliveras, "The Efforts of the European Community to Supervise the Community's Financial Services Sector" in Caiger and Floudas (editors), *1996 Onwards: Lowering the Barriers Further*, John Wiley & Sons, Chichester, 1996, p. 88.

⁹ Vidi šire o mogućnostima zloupotreba korespondentskih bankarskih usluga u: – G. Bošković (2005), *Pranje novca*, BeoSing, Beograd, str.37.

¹⁰ Izuzetan značaj pri realizaciji mera za suprotstavljanje organizovanom kriminalitetu u oblasti privredno-finansijskog poslovanja ima princip *upoznaj svoju stranku*. Primena ovog principa prevazilazi prostu identifikaciju stranaka i dozvoljava ili zahteva da institucija pozna i razume svoju stranku, njegove poslove i vrstu poslovanja u kojima je angažovan. Između ostalog, realizacija ovog principa pruža dragoceno sredstvo za identifikovanje neobičnih i sumnjivih transakcija, čime se stvara osnova za proaktivno delovanje u suprotstavljanju ovom tipu kriminaliteta. Četrdeset preporuka Grupe za finansijske akcije (FATF) izlažu osnove primene ovog principa pod preporukama broj 10 do 12. Ovaj princip ugrađen je u zakonska rešenja mnogih zemalja u okviru sistema za suprotstavljanje pranju novaca, primer je SAD gde je u okviru zakonskih rešenja predviđenih Bank Secrecy Act–om (BSA 31 U.S.C. p.p. 5311-5324.) realizovana primena ovog principa.

sredstava, kao što su korporacije koje postoje samo imenom iza kojih se nalaze kriminalci i kriminalne organizacije. Procedure identifikacije klijenata pomažu finansijskim institucijama da razumeju prirodu poslovnih interesa klijenta i uoče sumnjive i neobične transakcije koje mogu da ukažu na različite zloupotrebe u finansijskom sektoru.

Sveobuhvatan i delotvoran sistem za suzbijanje organizovanog kriminaliteta zajedno s pravovremenom implementacijom i efikasnim sprovođenjem smanjuju profitabilne aspekte kriminalnih aktivnosti. To je posebno tačno u slučajevima kada se prihvodi od kriminalnih aktivnosti na agresivan način konfiskuju i oporezuju kao deo mera za suzbijanje organizovanog kriminaliteta.

Kompromitovana privreda i ugroženi naponi vezani za privatizaciju

Poznato je da organizovani kriminal koristi „fasadne kompanije” poslovne subjekte koji izgledaju legitimno i bave se legitimnim poslovanjem, a u stvari su pod kontrolom kriminalaca.¹¹ Najčešće fasadne kompanije se koriste za mešanje nezakonitih sredstava s legitimnim sredstvima kako bi maskirale prihode dobijene na nezakonit način. Pristup nezakonitom finansiranju koje imaju te fasadne kompanije omogućava im da subvencioniraju svoje proizvode i usluge, čak i po cenama koje su niže od tržišnih. Posledice su da legalna preduzeća teško mogu da budu konkurentna takvim fasadnim kompanijama, čiji je jedini cilj da očuvaju i zaštite nezakonita sredstva, a ne da proizvode s profitom. Koristeći fasadne kompanije i druge investicije u legitimne kompanije, kriminalni profit može se iskoristiti za kontrolisanje celih industrija ili sektora privrede određenih zemalja, što povećava potencijal za monetarnu i ekonomsku nestabilnost zbog pogrešne alokacije resursa izazvane veštačkom distorzijom cena sredstava i robe. Prodor organizovanog kriminala u legalne finansijske tokove omogućava korišćenje ovih tokova za izbegavanje plaćanja poreza, čime se zemlji oduzimaju prihodi.

Ukoliko neka zemlja ima reputaciju utočišta za organizovani kriminal i pranje novca samo za sebe, može da dovede do znatnih negativnih posledica po njen razvoj u zemlji.¹² Strane finansijske institucije mogu da ograniče

¹¹ „Fasadne” ili „školjka” kompanije su pravna lica koja nemaju aktivu i ne posluju u mestu gde su registrovana, a koriste se najčešće od strane kriminalnih organizacija u kriminalnim operacijama u oblasti privredno-finansijskog poslovanja.

¹² N. Courakis (2001), *Financial Crime Today: Greece as a European Case Study.* *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9(2) Summer, p. 212.

svoje transakcije s institucijama zemalja koje su utočišta za pranje novca, mogu da podvrgnu te transakcije dodatnom oprezu, što će ih učiniti skupljim ili mogu da prekinu finansijske odnose u potpunosti. Čak i legalna preduzeća i poslovni poduhvati iz tih zemalja mogu da trpe zbog smanjene dostupnosti svetskim tržištima ili dostupnosti po višoj ceni zbog dodatnog stepena opreza u odnosu na njihovo vlasništvo, organizaciju ili sisteme kontrole.

Svaka zemlja koja je poznata po tome da ne preduzima mere za suzbijanje organizovanog kriminaliteta teže će privući strane investitore, a i podrška stranih vlada će verovatno biti ozbiljno ograničena. Tako, na primer Radna grupa za finansijske akcije u vezi sa pranjem novca (Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF) sačinila je listu zemalja koje ne poštuju zahteve koji se odnose na suzbijanje organizovanog kriminaliteta i pranja novca ili koje ne sarađuju u dovoljnoj meri u borbi protiv ovih negativnih pojava. Učvršćenje na tu listu, koja je poznata kao „lista nekooperativnih zemalja i teritorija” (Non-Cooperative Countries and Territories NCCT lista), u stvari je javno obaveštenje da ta zemlja nema uspostavljene ni minimalne svetske standarde, što je znak investitorima da je zemlja rizična za ulaganja.¹³ Osim negativnih efekata koji se ovde pominju, zemlje članice FATF-a mogu da uvedu specifične protivmere protiv zemlje koja ne preduzima nikakve aktivnosti na otklanjanju nedostataka vezanih za implementaciju mera za suzbijanje organizovanog kriminaliteta i pranja novca.

Organizovani kriminalitet predstavlja pretnju mnogim zemljama koje sprovode reforme svoje privrede kroz privatizaciju. Kriminalne organizacije su sposobne da iz aukcija izbace legitimne kupce preduzeća koja su bila u državnom vlasništvu, jer nude više novca koji potiče iz kriminalnih aktivnosti ili se koriste ucenama, nasiljem i korupcijom. U slučajevima kada se nezakoniti prihodi na taj način investiraju, kriminalci povećavaju svoj potencijal za dodatne kriminalne aktivnosti i korupciju, a zemlji oduzimaju ono što bi trebalo da bude legitimno tržišno zasnovano preduzeće koje plaća poreze.

UMESTO ZAKLJUČKA

¹³ NCCT lista se može pogledati na sajtu Grupe za finansijske akcije http://www.fatf-gafi.org/document/51/0,2340,en_32250379_32236992_33916403_1_1_1_1,00.html

Napori koji se ulažu u procese suzbijanja organizovanog ekonomskog kriminaliteta na državnom i internacionalnom planu trebalo bi da onemoguće :

- korišćenje ekonomske moći kriminalnih organizacija za infiltraciju u politički sistem finansiranjem političkih struktura, a time i sticanje političke moći koja se povratno koristi za povećanje ekonomske moći kriminalnih organizacija;
- prikrivanje porekla, postojanja nelegalno stečene imovine i nesmetano korišćenje protivpravno stečenih sredstava i
- korišćenje nelegalno stečenih sredstava koje poseduju kriminalci i kriminalne organizacije za korumpiranje u legalnom poslovanju i državnim organima i narušavaje integriteta finansijskih institucija i omogućavanje uključivanja u legitimno poslovanje, što može da bude posebno opasno ukoliko se koristi kao podrška kriminalnoj delatnosti.

Kriminalne aktivnosti u oblasti privredno-finansijskog poslovanja u velikoj meri su uspešne, do tog stepena da su kriminalne organizacije u stanju da maskiraju svoje prihode prenoseći ih kroz nacionalne i međunarodne finansijske sisteme. Nedostaci sistema za suprotstavljanje organizovanom kriminalitetu u jednoj zemlji omogućavaju kriminalcima i kriminalnim organizacijama da uspešno funkcionišu, tj. da koriste svoje nezakonite prihode i šire svoje kriminalne radnje koje ugrožavaju sve sfere društvenog života.

Kriminalne strukture koje deluju u ekonomskim odnosima zasnovane su na organizacionim modelima koji omogućavaju profesionalnost i efikasnost u delovanju. S druge strane, organi nadležni za suzbijanje organizovanog kriminaliteta često imaju nefleksibilnu strukturu i veoma mali stepen prilagodljivosti metoda rada uslovljen najčešće birokratizacijom ovih organa. Birokratski ustrojene organizacije imaju vertikalni lanac komande, što rezultuje sporom i teškom komunikacijom, primenom postavljenih procedura, izvršavanjem akcija ili čak njihovim zaustavljanjem. Birokratska organizacija je često usporena udobnim stavom koji se opire novim idejama i promeni. To je stanje u kojem osoblje deluje na način koji onemogućava želju ili sposobnost rada na način koji se razlikuje od uvežbanih smernica. Značajan segment poboljšanja efikasnosti nadležnih organa u suzbijanju organizovanog kriminaliteta jeste i organizaciona analiza modela organizovanja ovih organa i istraživanje efektivnosti i efikasnosti ovih organizacionih modela u suzbijanju organizovanog kriminaliteta.

Kriminalne organizacije su stalno u potrazi za novim centrima za pranje prljavog novca, a naročito su pogodne zemlje u tranziciji sa nedovoljno

izgrađenim institucijama za borbu protiv organizovanog ekonomskog kriminaliteta, kojima su neophodne investicije da bi pokrenule svoju ekonomiju. U tu grupu zemalja spada i većina zemalja Jugoistočne Evrope, pa bi u ovim zemljama trebalo preduzeti niz preventivnih i represivnih mera i radnji kako bi se onemogućilo infiltriranje kriminalnih organizacija u finansijske institucije i kontrolisanje političkih i ekonomskih tokova investicijama iza kojih stoji „prljav“ novac, što predstavlja globalnu pretnju sigurnosti na nacionalnom i međunarodnom planu.

LITERATURA

1. **Angeleski, M.** (2002), Vo borbata protiv organiziraniot kriminalitet e potreben poorganiziran naučno-stručan pristap, *Godišnik na Fakultetot na bezbednost*, Skopje.
2. **Bartlett, B.L.** (2002), Negative Effects of Money Laundering on Economic Development, Economic Research Report for Asian Development Bank.
3. **Bosworth-Davis, R.** (1998), Living with the Law: A Survey of Money Laundering Reporting Officers and Their Attitudes towards the Money Laundering Regulations, *Journal of Money Laundering Control*, Vol.1, No.3.
4. **Bošković, G.** (2005), *Pranje novca*, BeoSing, Beograd.
5. **Bošković, M.** (2003) *Transnacionalni organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd, 2003.
6. **Paoli, L.** (1995), The Banco Ambrosiano Case: An Investigation into the Underestimation of the Relations Between Organized and Economic Crime" *Crime, Law and Social Change*, 23, pp.345-64.
7. **Liddick, D. R.** (1999), *An Empirical, Theoretical, and Historical Overview of Organized Crime*, Lewiston et al.: The Edwin Mellen Press.
8. **Magliveras, K.** (1996), The Efforts of the European Community to Supervise the Community's Financial Services Sector" in Caiger and Floudas (editors), *Onwards: Lowering the Barriers Further*, John Wiley & Sons, Chichester, 1996.
9. **Nicola, A.N. & Scartezzini, A.** (2000), When Economic Crime becomes organized: the roll of information technologies. A case study, in Current Issue in Criminal Justice – *Journal of the Institute of Criminology*, University of Sidney, faculty of Law, Vol. 11, No.3.
10. **Liddick, D. R.** (1999), *An Empirical, Theoretical, and Historical Overview of Organized Crime*, Lewiston et al.: The Edwin Mellen Press.
11. **Shelly, L.I.** (1995) Transnational Organized Crime: An Imminent Threat to the Nation–State, *Columbia Journal of International Affairs*, 48.